Jaargang 6 no. 1 Maart 1959

Coolia

CONTACTBLAD VAN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Secretariaat: Mej. Dr A. Jaarsveld, Hugo de Vries-Laboratorium,
Plantage Middenlaan 2a, A'dam C.

Redacteur: C. Bas, Rapenburg 98a, Leiden.

Auteursrechten voorbehouden

MERULIUS (SERPULA) LACRYMANS EN SOCIALE GENEESKUNDE

Dat de „tranende huiszwam" berucht is vanwege de enorme houtverwoesting in huizen die hij veroorzaakt, is bekend en ieder zal deze zwam kennen. Dat de rhizomorphen bij de verbreiding een grote rol spelen, mag ook als bekend worden verondersteld. Kort geleden kwam ik echter in aanraking met Merulius door iets geheel anders. In mijn functie van adviserend arts voor medische woningproblemen voor de G.G.D. te Groningen werd mij namelijk verzocht een - op het oog heel fatsoenlijk - huis te gaan bekijken dat „onder de paddestoelen zou zitten" en waarvan de echtgenote van de bewoner aan asthmatische bronchitis leed. Een longarts had uitgemaakt dat zij allergisch was voor een extract van de zwammen. Dit zou dus de oorzaak van de asthmatische bronchitis kunnen zijn.

Tegen de plinten in de gang - het was een benedenhuis - kropen in weelderige formatie grote witgerande, bruine plakkaten van Merulius. Bij nadere inspectie bleek aan de andere kant van de muur, in het aangrenzende huis, hetzelfde het geval te zijn, de myceliumstrengen liepen kennelijk dwars door de muur heen. Daar meestal een dergelijke „biologische wantoestand", vaak berustend op een verkeerde bouw van de woning waardoor de vloeren vochtig worden en er onder een onvoldoende ventilatie is, niet zo gemakkelijk door een timmerman is te verhelpen, luidde mijn advies dan ook - via de G.G.D. - aan de Huisvestingscommissie: „droog huis voor deze familie zeer gewenst!"

Kort daarop las ik een artikel, „De betekenis van houtrot voor

19 MAR 1959

de behuizing" in het Tijdschrift voor sociale geneeskunde (1958, blz. 649) van Dr H. Varenkamp, huisarts te Oegstgeest, die een uitvoerig onderzoek instelde naar het voorkomen van „houtrot" in de huizen in Leiden. Het resultaat was ontstellend. De auteur verdeelt de huizen in 1. huizen in de binnenstad (100 tot 300 jaar oud), 2. vrij oude huizen, 3. vrij nieuwe huizen (in 1918 tot 1935 gebouwd) en 4. nieuwe huizen (gebouwd na 1935). In groep 1 waren de vloeren in 77% van de huizen aangetast door houtrot (hoewel niet steeds vruchtlichamen gevonden werden, doch alleen mycelium), in groep 2 in 68%, in groep 3 in 20% en in groep 4 in 4%. In een verder onderzoek zal de betekenis hiervan worden nagegaan voor rheuma en asthma.

Vermoedelijk zal het in andere steden wel niet veel beter zijn, ik las tenminste in „Mushrooms en toadstools" van Ramsbottom (p. 238) dat geschat wordt dat 50% van alle Londense huizen na de oorlog geïnfecteerd zijn met „dry rot". Meestal is dit Merulius, soms ook Coniophora cerebella of Poria Vaillantii. Opvallend is vaak de tegenstelling tussen wat men oppervlakkig ziet en wat voor de dag komt als men de vloeren opbreekt. Ik ondervond dit zelf het vorig jaar toen ik in het schuurtje in onze tuin een kleine natte plek tegen de zoldering vond, versierd met twee kleine plakjes Merulius. De gehele mastiekbedekking van het dak werd verwijderd, waarna bleek dat de helft van de planken doorwoekerd was met mycelium en vernieuwd moest worden.

Huizen met betonnen vloeren en flats blijven natuurlijk meestal verschoond van de zwammen.

U ziet, de mycologie heeft meer aspecten dan die met welke wij ons meestal bezig houden!

L.S. Wildervanck.

Groningen.

PARASIET OP ANTHURIUM

Het was in mei 1957 en Moederdag; een dag, door de handel uitgedacht om Moeders te bedenken.

Mijn vrouw kreeg van haar zoon een flamingoplant (Anthurium). De bloem werd een goed plaatsje voor een raam op het Zuiden gegeven.

Met de verzorging leek het mis te gaan. De rand van de bladeren vertoonde hier en daar wat okergele verkleuring en werd tenslotte geel, hier en daar bruin en stierf af.

Het werd zoeken naar de oorzaak. Zou er te veel zon zijn of te veel of te weinig water worden gegeven? Was de voeding fout? Tenslotte las ik in een land- en tuinbouwperiodiek iets over een bladvlekkenziekte. De omschrijving van de ziekte klopte met die van de flamingoplant, nl. bruine vlekken, omzoomd door een gele rand, die overgaat in het groene weefsel van het blad.

Op 4 maart 1958 nam ik met een loupe de sporenlichaampjes waar. Deze zijn zwart. De sporen waren onder de microscoop kleurloos en staafvormig en maten 10 x 1,3 μ .

De naam is Septoria azaleae Vogl. De ziekte komt naast Anthurium ook op Azalea voor.

v.d. Heimstraat 11, Delft. K. Bakker.

MYCOLOGISCH NIEUWS

17. Pluteus leoninus (Schaeff ex Fr.) Quél. en zijn dubbelganger.

Wat was het vroeger toch gemakkelijk. Je hoefde op bovengenoemde soort maar een keer op een excursie gewezen te worden en daarna herkende je hem telkens weer. Immers, een Pluteus met een prachtig gele hoed (goudgeel wordt er wel eens gezegd), op bladhumus of afgevallen takjes, dat was Pl. leoninus. Determineren was niet nodig, er verder nauwkeurig naar kijken ook niet, hup mee in de tentoonstelling-mand.

Maar, wàs het wel Pluteus leoninus? Voordat deze vraag wordt beantwoord, een kort overzicht over de recente geschiedenis.

1953. — Kühner & Romagnesi beschrijven in hun „Flore" een pluteus leoninus sensu Fayod, die gekarakteriseerd is door een goudgele hoed, die berijpt of fluwelig of zelfs harig is door [een bedekking van] langwerpige, knotsvormige of spoelvormige cellen (pag. 421). In een noot (pag. 425) verklaart Kühner zich nader door te zeggen, dat hij er aan vasthoudt deze soort leoninus te noemen, ofschoon Fries de hoed als kaal beschreef. Maar, zegt Kühner, in hoever kun je daar nu op aan. Kijk nu eens hoe die vroegere auteurs, Fries vooral, de hoedbekleding van de toch zeer verschillende en zo karakteristieke, Coprinus-soorten beschreven. En bovendien, vervolgt Kühner, als je nu een heel jong exemplaar van Pl. leoninus met de loupe bekijkt, dan staan die cellen van de hoedbekleding nog netjes dicht tegen elkaar en dan lijkt de hoed werkelijk kaal, of hoogstens berijpt.

1956. — Singer houdt zich in een overzicht over de Pluteus-soorten van de hele wereld (in Trans. Brit. Mycol. Soc. 39) geheel aan de zienswijze van Kühner.

1956. — Kühner & Romagnesi Compléments à la „Flore analytique" (in Bull. Soc. Mycol. France 72). Het volgende onderdeel is echter van Romagnesi alleen, want hij gelooft er ineens niet meer in. Hij had namelijk een exemplaar gevonden (weliswaar één enkel exemplaar, dat wel erg nauw verwant leek met Pl. lutescens, doch wat habitus betreft eerder weg had van Pl. luteomarginatus, maar....) met een gladde, kale

hoed. Dit leek hem nu de echte leoninus van Fries, terwijl die leoninus in de zin van Kühner slechts een vorm voorstelde van de alpine Pl. luteomarginatus, zoals door Rolland beschreven.

1958. — Damblon, Darimont & Lambinon, drie Belgische vrienden, die een bijdrage leverden tot de kennis van de fungus flora van Hoog- en Midden-België (in Lejeunia 20), vonden ook een leoninus-achtig ding, ook één exemplaar en herkenden hierin onbetwistbaar de soort van Fayod, nl. met een hoed „velouté à hispide par la présence de cellules allongées, plus ou moins fusoides," zoals die ook door Ricken, Konrad & Maublanc, Lange en Kühner was opgevat. De Belgen zwegen over Pl. luteomarginatus (jammer, want daar had Romagnesi het immers over), en noemden hun vondst Pl. fayodii, ter ere van de Fransman, die als eerste een duidelijke beschrijving had gegeven.

Zo worden we in plaats van met één, met twee soorten geconfronteerd, die op een minutieus, maar met de loupe goed zichtbaar en in het geslacht Pluteus heel belangrijk, kenmerk onderscheiden worden.

Welke van de twee komt in ons land voor? Of hebben wij beide? Gelukkig hebben wij materiaal, verschillende vondsten op alcohol (waarvan ik er overigens maar twee kan vertrouwen) en twee in gedroogde toestand. Alle vier hebben gemeen, dat de hoed fijn behaard is! De beschrijving, die ik vroeger van een der gedroogde vondsten had gemaakt, luidt als volgt:

hoed.... fijn en kort behaard aan de rand, vlokkig-wrattig naar de umbo.... Dus moet nu, wat wij gewend waren Pluteus leoninus te noemen, Pluteus fayodii heten? Ter onderscheiding van de twee, zeker, ook al is de laatste naam (door een laat ik zeggen technische fout van de drie Belgen, waarvan de explicatie in dit verband niet op zijn plaats is) niet geldig gepubliceerd. Maar we moeten bepaald niet vergeten juist nu naar de echte Pl. leoninus te gaan zoeken.

R.A. Maas Geesteranus.

EEN TIP VOOR ONZE POSTZEGELVERZAMELENDE MYCOLOGEN

Er is op het ogenblik in de postzegelhandel een serie postzegels te verkrijgen van Tsjechoslowakije met afbeeldingen van de volgende paddestoelen: Boletus edulis, Krombholzia rufescens, Armillariella mellea, Amanita muscaria en Lepiota procera. De namen worden zowel in het Latijn als in de locale taal vermeld. De waarden zijn 30, 40, 60, 1.40 en 1.60 L.

Er is sprake van, dat ook door Roemenië een serie postzegels met

paddestoelafbeeldingen zal worden gedrukt. Zij, die zich met het verzamelen van postzegels bezighouden, zullen deze series stellig op hoge prijs stellen.

Beukenlaan 8, Baarn. Dr. G.A. de Vries.

N.B. Bovengenoemde Roemeense serie is ondertussen ook verschenen en heeft de volgende samenstelling: 0,55 l. Geschubde inktzwammen, 1 l. Morieljes, 1.55 l. Champignons, 1.75 l. Boleton, 2 l. Hanekammen.

Redacteur.

PADDESTOELENONDERZOEKJES

De binnengekomen gegevens waren niet talrijk, maar de kwaliteit was goed. Laten zij, die nog gegevens hebben liggen, deze in de komende maand aan mij opsturen, dan kunnen in het volgende nummer van Coolia de resultaten worden samengevat.

Er is besloten de onderzoekjes van de Nederlandse Mycologische Vereniging en de Paddestoelenwerkgroep van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (zie Coolia 5 (2) : 13) in 1959 voort te zetten.

Gegevens werden ontvangen van:

C. Alphen	Den Hout
K. Bakker	Delft
C. Bas	Leiden
J. Bolman	Amsterdam
Mej.v.Caderius van Veen	Oosterbeek
A. Koopmans	Apeldoorn
L. van Leeuwen	Rotterdam
„Nabu"	Utrecht
A. Smit	Nunspeet
G. Stobbe	Leeuwarden
A.F.J.R.B. Stoet tot Everlo	Den Haag
Mej. J.A.C. Veth	Apeldoorn
Dr G.A. de Vries	Baarn

Hopelijk zal de deelname in 1959 nog wat groter worden.

C. Bas, Rapenburg 98a, Leiden.

CONTRIBUTIEBETALING

Mijn dank aan allen, die reeds hun contributie 1959 gireerden. Mag ik de overige leden verzoeken hun contributie 1959 (fl. 6,50 voor leden en fl. 3,25 voor huisgenoot- en studentleden) over te maken op postrekening 90902 t.n.v.: penningmeester Ned. Myc. Ver. te Amsterdam.

Wie op 1 april a.s. niet heeft gegireerd zal fl. 0,25 extra moeten betalen voor inningskosten.

Mej. J.P.S. Smit, (penningm.).

L E D E N A D M I N I S T R A T I E

Benoemd tot Erelid op 18-X-58:

Prof.Dr. Joh. Westerdijk, Javalaan 20, Baarn.

Adreswijzigingen:

Dr. J.G. ten Houten, Englaan 18, Wageningen.
Hr en Mevr. H.S.C. Huijsman-Stroeve, 23 Rue de Pommeret, Cernier (Ne.), Suisse.
T.O. van Kregten, Laan van de Vrijheid 164, Groningen.
L.J. van Wijk, Tolhuislaan 12, Ede.
Kniphorst boekhandel te Wageningen te vervangen door Biologisch Station, Wijster (Dr.).
Mevr. B. Lantermans-Oosterbaan, Brantsenpark 4, De Steeg.
N.V. De Nederlandsche Spaarkas, Dam 4, Amsterdam-C.

Nieuwe leden:

H. Bosloo, Grotestraat 27, Wehl (Geld.); per 1-I-58.
G. Douwes, 1e Marktstraat 16, Breda; per 1-I-59.
J. Ramsbottom, 34 Ennesdale Road, Richmond, Surrey, England.
Prof.Dr. E. van Slogteren, Binnenweg 6, Bennebroek; per 1-I-58.
Prof.Dr.Ir. J.L. van Soest, Van Soutelandelaan 35, 's-Gravenhage; per 1-I-58.
Dr. F. Tjallingii, Marterlaan 10, Bennekom; per 1-I-58.

Nieuwe studentleden:

A. Dijkshoorn, Nachtegaalstraat 73, Haarlem; per 1-I-58.
G. Londo, Junoplantsoen 127, Haarlem; per 1-I-58.
D. Smit, Gijsbrecht van Amstelstraat 237, Haarlem (N.); per 1-I-58.

Bedankt als lid per 1-I-59:

E.J.V.M. Hoogeveen S.J., Nijmegen.
G. de Smit, Bussum.
Mej. M. Smit, Dieren.
Dr. H. Bremmer, Eindhoven.
Mej. E.J. Reesink, Zeist.
J. Hinte, St. Kruis.

VERDWIJNENDE LANDSCHAPPEN EN HUN FUNGI

Meende men in Nederland enige tientallen jaren geleden, dat men een aardig overzicht had van de in Nederland voorkomende hogere fungi, de moderne mycologie leert ons wel beter. Het is niet te veel gezegd als we beweren dat met een grondige inventarisatie van de mycoflora in ons land pas een begin gemaakt is.

Wij moeten er echter wel voor zorgen voldoende documentatie in de vorm van geconserveerd materiaal, aantekeningen en afbeeldingen achter te laten om onze beweringen controleerbaar te maken. Iets dat men in het verleden helaas te weinig deed, waardoor veel van de vroegere waarnemingen onbruikbaar zijn.

Het vervelende is dat we met onze inventarisatie rijkelijk aan de late kant zijn, althans voor sommige terrein-typen zoals bijvoorbeeld hoogvenen, blauwgraslanden en andere onbemeste graslanden. Weliswaar bestaan er van die terrein-typen reservaten, maar de niet beschermde terreinen van die typen worden steeds schaarser en daarmede de variatie geringer.

De nu beschermde terreinen zijn uitgekozen vóór we wisten wat uit mycologisch oogpunt belangrijk is (en eerlijk gezegd weten we het nog maar zelden) en ons is wel gebleken dat een terrein dat opvallend goed is voor hogere planten niet ook mycologisch belangrijk behoeft te zijn en omgekeerd.

Er staan ons mijns inziens twee dingen te doen. Enerzijds moeten we trachten mycologisch belangrijke terreinen zo goed mogelijk beschermd te krijgen; anderzijds dienen we nog zoveel mogelijk gegevens te putten uit terreinen die onherroepelijk verdwijnen.

Het merkwaardige is, dat paddestoelenrijkdom soms zeer plaatselijk is. In een groot terrein kan één laan, één bosje of één weitje opvallend rijk zijn aan soorten. Ik denk hier bijvoorbeeld aan het bekende laantje bij de „Wulperhorst" te Zeist, het paadje bij de leemkuilen in Dorst en de duinweide voor het biologisch station „Weversduin" te Oostvoorne. Doorgaans zullen we voor bescherming van zulke kleine terreinen niet de aanleg van een spoorweg of een vliegveld kunnen tegenhouden. Maar bij bedreiging door bijvoorbeeld aanleg van een pad of weg, openstelling voor publiek of kappen van bomen kunnen we soms wel degelijk met succes ingrijpen.

Zoiets gebeurde bijvoorbeeld tweemaal met goed gevolg in Dorst, waar een mycologisch zeer interessant gebied eerst van zijn dikbemoste wilgen, rijk aan schorsmycena's, beroofd dreigde te worden en daarna bijna binnen de afrastering van een nieuw zwembad werd ge-

bracht.

Door grondverbetering en bemesting worden de schrale graslanden snel schaarser. Kon een deel van de flora van dergelijke terreinen zich nog handhaven op wegbermen, kanaaloevers e.d., nu men steeds meer onkruidbestrijdende middelen gaat gebruiken worden ook daar de mogelijkheden snel kleiner.

Nu bezitten schrale graslanden een zeer typische mycoflora gekenmerkt door soorten van de geslachten Hygrophorus (wasplaat), Rhodophyllus, Geoglossum (aardtong) en Clavaria (koraal- of knotszwam). Het is verbluffend hoe soortenrijk dergelijke „Hygrophorus-weiden" kunnen zijn. Zij komen zowel op veen, zand, klei als kalk voor en vormen een verdwijnende groep van zeer interessante associaties. Ik wil dan ook iedereen dringend verzoeken voor het te laat is, zoveel mogelijk waarnemingen over deze fungi-gemeenschappen te verzamelen. Voor gegevens betreffende deze terreinen zal de afdeling mycologie van het Rijksherbarium, Nonnensteeg 1, Leiden, zeer erkentelijk zijn.

Een zelfde aandacht verdienen de hoogvenen. De ontginning knabbelt aan de laatste resten, terwijl er nog maar weinig over de fungi van de Nederlandse hoogvenen bekend is. Laten wij onze uiterste best doen er nog zoveel mogelijk van te weten te komen.

In volgende artikelen hoop ik iets te vertellen over enige excursies in bovengenoemde terrein-typen.

C. Bas.